

prevdarek, stanovitnost in pogum, in da ne pogine narod, ki je zvest sebi in svobodi.

Po tem takem je zgodovina preimenitno znanstvo in najpotrebnejša onemu, kdor se pečá z državnimi opravili. Gorje državnikom in poslancem, ki je ne po slušajo in ne vladajo modro, kajti zgodovina je zadnjič še ostra in nestranska sodnica vseh človeških djanj. Naši zanamci nas bodo strašno grajali in celó preklinjali nas bodo, ako mi, sedanji rod, zvesto ne izpolnimo vseh dolžnosti v prevažnem sedanjem času.

Izgovarjajo se sicer nekteri, da ne premoremo nič mi Slovenci tukaj na laški in nemški meji, da nas je premalo itd. Al vse to so prazni izgovori lenuhov. Ni drugače! tù smo, in tù moramo pokazati, da kaj veljamo. S prestola cesarskega smo slišali preblage besede: „odprta je pot vsakemu narodu.“ Tudi nam tedaj gré pravica in dolžnost, da razodenemo odkritosrčno, cesar želimo in potrebujemo. Kmalu pride čas za to; zdaj stojimo na razpotji: al nas čaka sramoten pogin po nemarnosti, ali pa národno življenje, če tudi po trdem delu.

Mislím, da ne bode nikomur težko izvoliti, kaj je pravo.

Naj tem svojim besedam še dodam, kar je ravno pred 20. leti prvi in edini naš politiški pesnik, preslavni Koseski, v 1. listu „Novic“ 1847. leta z veličastno svojo besedo govoril in je kakor nalašč rečeno za sedanji čas:

Gani se! komur je mar zahvale prihodnjega vnuka,
Gani se! kogar je sram zasmehovanja rodú!
Ako bolí vas ošabnih besed ostrupljeno želó,
Vam če slavenske krvi v srcu pretaka se žar,
Z umom orožite se, ne bojte se znoja na čelu!

Dajal je slave imé — o čujte možaki Slovenije! —
Sužnemu tropu Zapađ, ko ga je blagu prištel.
Kažite mu, da slava je čast najviše pomembe,
Da imenuje po njej čvrstega muzga se rod,
Ki se primerjati sme najboljim od veka do veka.

Svoje pomote si svest (o temu ni dvombe) bo zadnjič
Vse, kar je vašega, vam srca veselega dal.
Trikrat je svet krivičen, je slep, se zdrami v četrto,
Trojno povrne potem dolge z obrestmi nakrat,
Samo, da vrednosti svit o njemu zmagljivo zasije!

V Ajdovščini.

L.

Slovstvo.

Vabilo na naročbo.

Važne premembe se godijo v Avstriji. Napenjati bo treba slovanskemu narodu vse svoje moči, da se odbijejo nakane protivnikov njegovih. Podučevanje ljudstva pa je gotovo najglavnejša pripomoč v ta namen; kajti ljudstvo, ktero pozná svoje pravice, ktero se zaveda svoje národnosti, ktero je podučeno tudi v drugih njemu potrebnih vednostih, tako omikano ljudstvo se ne dá niti slepariti, niti podjarmiti. Zato so sklenili slovenski rodoljubi na Štajarskem, izdavatí za prosto slovensko ljudstvo podučiven list, ktereга nam bo ravno zdaj pri novih volitvah sila treba.

„Slovenski Gospodar“

podučeval bode v prosti, lahko razumljivi besedi naše slovenske kmete v gospodarskih (vino-, sadje- in živinoreji, bčelarstvu itd.), pa tudi v vseh političnih in narodnih stvareh. Izhajal bode dvakrat na mesec, na celi pólí, ter veljal s poštnino vred za celo leto 2 fl., za pol leta 1 fl., za četrť leta 50 kr.

Prvi list izide 16. januarja. — Naj se tedaj skoro oglasi obilo naročnikov; vse rodoljube pa srčno prosimo, naj blagovolijo nabirati naročnikov med kmeti, da se doseže namen, ktereга si je postavil „Slovenski Gospodar“:

poduk prostega ljudstva. — Naročnina naj se pošlje podpisanemu v Maribor.

Dr. Mat. Prelog, odgovorni vrednik.

Novice iz deželnih zborov.

Deželni zbor kranjski.

O gruntnih davkih ali fronkih.

Kakor predzadnji, tako se je spet zadnji, pred novim letom končani deželni zbor na vso moč pote goval, da bi se naši deželi preveliki gruntni davki ali fronki znižali. Spet v tem zboru je v imenu tistega odbora, ki je pretresal delovanje deželnega odbora, izdelal g. Luka Svetec obširno sporočilo, kako zeló je preobložena kranjska dežela ne samo proti drugim sosednim deželam, ampak tudi proti svojim močém, in kako silna potreba je, da se ji preveliko breme, ktereга že ne more več nositi, brž brž zljajša.

Poglavitne reči tega sporočila so bile te-le:

Prošnje predzadnjega deželnega zbora, naj bi se fronki celi deželi znižali tako, da bi se le po 12 odstotkov ali percentov od čistega prihodka davkov pobiralo, namesti zdanjih 16 odstotkov, c. kr. ministerstvo ni hotlo uslišati, ker pravi, da ni vsa dežela enako preobložena. Vendar je visoko ministerstvo dovolilo, da naj se na podlogi prev. cesarskega sklepa od 31. dec. 1864 gruntnim posestnikom raznih krajev naše dežele za 1865. leto zavolj preobloženja in zavolj slabe letine 149.227 gold. fronkov odpiše.

Sporočilo spoznava, da je to precejšna polajšava naši ubogi deželi, al tudi obžaluje, da je ta znesek še vse premajhen proti temu, kakor je dežela preobložena, in da je ta dobrota le nektore zadela, ne pa vseh, ki so preobloženi, enakomerno. Tako se na pr. kantonom: Kranjski gori, Radolici in Litiji nič ne odpiše, ker njih kantonske gosposke niso nikogar priporočile, da bi se mu kaj odpisalo. Za láški, krški, tržiški, planinski, kamniški in vipavski kanton se odpiše le nekaj malega taciñ zaostankov, ki se ne morejo več iztirjati, ker tudi za te kantone kantonske gosposke vis. ministerstvu niso priporočevale, da bi se več odpisalo.

Z veseljem pozdravlja sporočilo ministerski ukaz, da se gruntne potrebščine (fundus instructus) zavolj dolžnih fronkov ne smejo rubiti, in da se ima vsak uradnik, za ktereга se izvé, da se je proti temu ukazu pregrešil, ostro kaznovati.

Sporočilo potem na tanko dokazuje, kako krivičen je zadnji kataster, po katerem se fronki odmerjujejo, kranjski deželi; kako je kranjska zemlja više cenjena od koroške in štajarske, čeravno je mnogo slabeja. Tako so na pr. kranjski pridelki, čeravno niso ne boljši ne dražji od štajarskih, za 753.149 gold. draže cenjeni, kot ista množina štajarskih pridelkov, tako da kranjska dežela že zavolj tega 197.539 gold. v primeri več fronkov plačuje od štajarske.

Sporočilo s žalostjo vprašuje, kako vis. ministerstvo mora gledati, da uboga kranjska dežela, kateri je železnica, huda letina, vojska, nednarnost in zastajanje obrtnije in kupčije že tako sila veliko žalega prizadela, mora še to krivico trpeti, da se ji veliko večí fronki nakladajo, ko drugim deželam. Po katastru, pravi sporočilo, znašajo čisti prihodki kranjske zemlje 3 milijone in 535.233 gld. a. v. na leto; težave pa, ki jih gruntno posestvo zdaj nositi mora, znašajo 4 milijone in 438.741 gold. a. v. Tedaj primanjkuje vsako leto 903.507 gld. av. v., ktere morajo gruntni posestniki od drugej jemati, da gruntne stroške poplačajo. Stroški naše zemlje so tedaj večí, ko njeni prihodki. Zatoraj je hitre hitre pomoči treba, če ne, mora kranjska dežela v kratkem čisto ubožati, in kmetijstvo mora popolnoma na nič priti.

Za gotovo se je tudi izvedelo, da so bile v nekih krajih tudi gruntne potrebščine za fronke zarubljene, čeravno je to ostro prepovedano.

Sporočilo priporoča tedaj ta-le dva predloga:

Naj se vis. vlada iznovega vprosi

1. da bi se polajšave, privoljene s prev. cesarskim sklepom od 31. decembra 1864., posameznim gruntnim posestnikom, pa tudi celim občinam in okrajem, raztegnile na celo kranjsko deželo, tako, da bi se od 1867. leta naprej fronki kranjske dežele ne odmerjali po 16 odstotkov (percentov) od čistega prihodka; ampak samo po 12 odstotkov; ko bi pa vlada tega privoliti ne hotela, naj dovoli vsaj to, da bi se od 1867. leta naprej vsako leto od čistih fronkov, ki znašajo brez vsake priklade na leto 565.637 gold. av. v. odpisalo 150.000 gold., kateri bi se potem razdelili in odpisali posameznim gruntnim posestnikom po pravični meri, kakor je kdo po primeri preobložen, in še le od tega, kar bi potem fronkov ostalo, bi se priklade odmerile; in

2. da bi se iznovega ukazalo vsem okrajnim gosposkam, naj se ostro pazi, da se gruntne potrebščine (fundus instructus) za fronke ne bodo rubile.

Prvi teh dveh predlogov je bil od deželnega zbora enoglasno, drugi pa z vsemi glasovi proti enemu sprejet. — Bog daj, da bi vis. ministerstvo že saj enkrat tako pravično prošnjo deželnega zbora vslišalo, da bi si naša siromaška dežela že saj enkrat malo oddehnila.

Gosp. L. Svetcu bo pa kranjska dežela gotovo hvaležna, da je spet to sporočilo o gruntnih davkih tako na tanko in s toliko marljivostjo izdelal.

Pri tej priložnosti vam, dragi kmetovalci, še enkrat priporočamo, varujte gruntne potrebščine; ne dajte si jih nikakor za fronke rubiti; če bi se pa vendar zgodilo, pritožite se naprej. Tako se obvarujete svoje velike škode in mogoče je, da gosposka pred sprevidi, da ste res preobloženi, in da se vam potem konec leta kaj fronkov, ki jih na dolg ostanete, odpiše.

Dopisi.

Iz Istre 3. jan. * — Istrski zbor je dokončal svoje šestletno delovanje. Svet je prav malo o njem doznal. Pustimo tedaj pokojnega v miru. Ne sodimo ostro njegovega početja, ker to bi nam kar nič ne koristilo. Pripravljajmo se raje za prihodnost. Kmalu se bo odprl nov zbor; kmalu bomo izbirali nove poslance. Istrski Sloveni! skušnja vas uči, koliko so storili za vas možje, katerim ste poverili vseh svoj blagor v preteklih šestih letih. Zdaj, ako niste slepi, znate, koliko ste imeli narodnih mož v Poreču. Istina, da je nas Slovenov v Istri mnogo več nego Lahov, al kako to, da za vas pokojni zbor ni prav nič storil? So li bili vaši poslanci temu krivi? Ne, nego krivi ste vi sami, ker izbirate v zbor ljudi, ki vas i vaših rán ne poznajo, — ljudi, ki nikdar niso imeli srca in ljubezni do vas, — ljudi, ki bi vas najraje spravili pod ptuje laško kopito, ljudi, ki so vse zavrgli, kar je mislila dobrega storiti kaka blaga narodna duša v Poreču. V našem cesarstvu je mnogo dežel, kjer živita dva naroda; če vendar v vseh zborih ni imel vsak narod svojih zastopnikov, jih bo saj naprej več imel — ker Bog je pravičen. — Večidel so se branile národove pravice, le istrski Lahi nečejo znati za nas, čeravno nas je mnogo več od njih. Ali ne vidite, kako Lahi v Istri složno delajo za svojo korist! Sloveni, ne ostajajmo za njimi; zadnji čas je, da se izbudimo, ako se hočemo rešiti duševne in materialne pogube, ki nam trka na vrata. Sloveni, izbirajte

v prihodnji zbor svoje ljudi, ne pa družih! Saj ne morate zahtevati, da bi ptujec za vas delal; liže se vam, dokler poslance izbirate, potem vas pa še ne pozná ne! — To v obče priporočam vsem, posebno pa opominjam vas Slovence koparskega okraja; vas je tu 20.000, Lahov le 10.000. In vi domoljubni duhovni i učeniki, podučujte narod o prihodnjih izborih, i tužna Istra vam bo zato hvaležna!

Iz Trsta 6. jan. — V deželnem našem zboru se je tudi preteklo leto največ govorilo o laškem jeziku in o laških šolah. Slovenščina se še omenila ni. Najbolj čudno je bilo to, kar je govoril c. k. dvorni svetovalec baron Pascotini, češ, da Slovencem ni treba pravoslovne akademije, ker so večidel — kmetje! Saj to bi moral g. Pascotini vedeti, da je veliko slovenskih kmečkih sinov v uradih in da vrlo opravljajo svojo službo; pa tudi to bi baron Pascotini moral vedeti, da tudi našemu kmetu je treba sodnika itd. Ko se je glasovalo za stran laškega pravoslovnega učilišča, bila sta zoper to učilišče samo dva poslanca iz okolice in sicer Nabrgoj iz Proseka in Godina iz Skednja. Čudimo se posebno nekterim poslancem iz okolice, da se potezajo Lahom za kruh, za domače reči in potrebe pa nimajo besede. Čudimo se posebno, kako je to, da se poslanec iz občine Danske toliko poteza za laške reči v zboru, ker vendar ima o rodoljubji slovenskem mnogo besedi! — „Ilirski Primorjan“ je o novem letu spremenil ime in imenuje se zdaj „Primorec“; spremenil pa je tudi obliko: iz majhnega lista je postal velik list; naročnine vendar ni povišal. Prav krepko se poteza posebno za primorske Slovence; tudi gladki jezik ga priporoča. Sprejemlje tudi oznanila, kar utegne biti v korist takim Slovencem, ki imajo kupčijo s Trstom.

Od Soče 27. dec. — Tandem aliquando! V poslednjem mestnem zboru je po preteku dolzega časa in po mnogih popadkih se rodil novi mestni tajnik: g. Simsič. Mnogo vode je med časom steklo v morje, kar je prejšnji tajnik F. zavoljo presrčne ljubezni do talijanstva moral zapustiti to službo in se podati — v kraj, kamor ga tudi njegovi najboljši prijatli spremiti niso hotli. Dolgo se je tedaj motala ta stvar, predno se je dognala po novi volitvi. — Čudno, da tudi pri nas rogovilijo nekteri, ki zamaknjeni škilijo v Videm in dalje, mislé, da Gorica, ki je blizo tri stoletja avstrijska, je zemlja talijanska! Da bi od zgor le nekoliko zdatne podpore došlo slovenskemu narodu, ki je večina tukajšnja in okolice goriške, kmalu bi se razbile vse nakane nikdar sitega italijanstva, kakor se razbijajo valovi na skalovji jadranskega morja. Ne rastla bi potem več ljujlika med pšenico, in lepa edinost bi kraljevala nam v srečo in Avstrii na blagor. Bog daj!

Iz Celja 1. jan. * (Sv. Silvestra večer, — čitalnična glavna skupščina.) Kakor kolo v tiru vedno se obrača, da kar bilo je zgorej, pride doli, in kar je teklo zdolej, se vzdigne gori, ravno taka tudi je s silnim kolesom časa. Leto pride in spet preide; mesec hiti za mesecem, dan drvi za dnevom, — in tako tekó časi — vekí v neskončnost, v neizmernost! In vendar se nam dozdeva v življenji, da včasih kak dan tako po polževo se plazi, kakor da bi imel svinec privezan na pete. Al kam me vleče sentimentalnost? Naj vam drage „Novice“ raji povem, da s prav živahno, prijetno veselico je čitalnica naša se poslovila od minulega leta in od njegovih nadlog. — Da bi nam samcem ne kalila kaka skrita tuga veselega novega leta, zbralo se nas je na sv. Silvestra večer v národnem našem domu, v čitalnici, kakih 60—70 oseb okoli božičnega drevesa, kinčanega z darili vsake vrste, nekterimi za povžitek, z nekterimi za spominek na ta blagi večer; sreča v tom-boli pa je delila darove: temu okusno kračo ali pisan